

does not provide for unconditional criminal jurisdiction, but imposes some restrictions. Directives are also a problem as a legal instrument by which the Union can establish minimum rules. Given the significant limitations of the Directive as a tool and the potential lack of direct impact on instruments containing minimum rules, the question arises as to whether any provisions in the section on Freedom, Security and Justice can allow the creation of directly applicable criminal law in the form of regulations, acts, or whether it is possible to use these or other powers that are allegedly outside the scope of this section to circumvent the references to the directives. In addition, it should not be forgotten that the TFEU provides for exclusive, shared and supportive competences in the field of criminal law policy.

Keywords: criminal law policy, Treaty on the Functioning of the EU, sphere of freedom, security and justice

Книш В.В.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКУ ДОБУ

УДК 340.132.8; 342.086

Актуальність теми дослідження. В юридичній науці загальноприйнятим є розуміння, що конституційно-правова відповідальність може існувати лише за наявності конституції (конституційних актів) та розвиненої системи конституціоналізму.

Разом з тим, на наш погляд, такий вид відповідальності може існувати, не будучи обумовленим наявністю чи відсутністю конституції чи конституційних актів. Це пояснюється тим, що, по-перше, суб'єкти державно-владних відносин існували у попередні епохи незалежно від наявності конституційних актів.

По-друге, між ними все одно формувалась система взаємовідносин та взаємовідповідальності залежно від характеру субординації чи характеру владних повноважень.

По-третє, функції конституційних норм (в т. ч. й у сфері досліджуваного нами виду відповідальності) успішно виконувались за допомогою інших соціальних регуляторів (зокрема, правових звичаїв).

Враховуючи сказане, нами обґрунтовується існування конституційно-правової відповідальності на українських землях на різних періодах державності. Тому на окрему увагу заслуговує дослідження особливостей позитивної та негативної конституційно-правової відповідальності у період Литовсько-Польської доби, коли правові норми, які визначали особливості реалізації даного виду юридичної відповідальності, обумовлювались одночасно особливостями права (включаючи і звичаєве право) Литви, Польщі та України.

Стан дослідження. Питання юридичної відповідальності на загальнотеоретичному рівні досліджували С. Алексеєв, А. Бобильов, О. Вітченко, В. Гойман, В. Горшеньов, Ю. Гревцов, Л. Завадська, О. Зайчук, В. Казимирчук, В. Кудрявцев, Ю. Кривицький, С.Лисенков, О. Малько, О. Мельник, Н. Оніщенко, А. Поляков, П. Рабінович, Ю. Решетов, В. Сирих, О. Скакун, Т. Тарахонич, Ю.Шемшученко, Л. Явич.

На рівні конституційного права питанням конституційно-правової відповідальності присвячені наукові дослідження, які здійснили К. Басін, В. Кафарський, І. Кресіна, О. Майданик, В. Погорілко, В. Полевий, В. Федоренко, А. Червяцова В. Шаповал та інші науковці.

Виділення недосліджених частин проблеми. Разом з тим, у контексті останніх тенденцій українського державотворення та правотворення, а також з урахуванням потреби у глобальному історико-правовому та теоретико-правовому (а не суто галузевому чи інституціональному) вивченні потреб трансформації юридичної відповідальності в Україні та окремих її різновидів конституційно-правова відповідальність потребує окремого наукового дослідження у контексті історичного досвіду становлення даного правового інституту в цілому та на рівні її юридичного закріплення у період Литовсько-Польської доби на українських землях зокрема.

Постановка завдання. Враховуючи зазначене, метою даної наукової статті є дослідження історико-правових та теоретико-правових засад конституційно-правової відповідальності у період Литовсько-Польської доби на українських землях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після завершення періоду домінування Галицько-Волинського князівства настає період бездержавності, коли українські землі переходять під правління Литви та Польщі, а отже – юридична та конституційно-правова відповідальність за управлінські процеси переходить до створених ними державних органів та посадових осіб.

Період бездержавності для українських земель, на думку А. І. Мельника, фактично включав два основні періоди: 1) період Великого Литовського князівства (середина XIV ст. – середина XVI ст.); 2) період Речі Посполитої (середина XVI ст. – середина XVII ст.) [24].

Як зазначив А. І. Мельник, після смерті Юрія Болеслава у 1340 р. Галицько-Волинське князівство припинило своє існування як єдина держава. Відтоді розпочалася боротьба за Галичину, а потім і за всі інші українські землі між Польщею, Угорщиною, Литвою, Московщиною, які саме переживали період піднесення [1].

Описуючи події того періоду, А. І. Мельник акцентує увагу на тому, що основними претендентами на Галицько-Волинські землі в середині XIV ст. були Литва та Польща. Литовському князю Гедиміну вдалося посадити на Волині свого сина Любарта, який номінально вважався галицько-волинським князем. В той же час польський король Казимир III розпочав завоюницькі походи проти Галичини. Після другої спроби у 1349 р. він захопив її. У 1351 – 1352 рр. між Польщею та Литвою тривала війна за Галицько-Волинську землю. За перемир'ям 1352 р. Галичина залишилася під владою Польщі, а Волинь і Берестейська земля – під владою Литви [1].

А. І. Мельник також зауважив, що саме Литві вдалося приєднати до себе практично всі українські землі. З огляду на це виділяють наступні етапи литовського правління на українських землях:

1) «оксамитове» литовське проникнення (1340— 1362 рр.). На даному етапі мав місце процес зближення українських земель з Литвою. Збройне протистояння у боротьбі за українські землі відбувалося переважно між Литвою та іншими претендентами

на спадщину Київської Русі. Як доводить А. І. Мельник, місцеве населення або зберігало нейтралітет і не чинило опору або підтримувало литовців. Причини такої підтримки полягали в тому, що, з одного боку, політика Литви була м'якшою в порівнянні з Польщею, а з іншого – вона допомагала Руським князівствам у боротьбі проти Золотої Орди. Внаслідок перемоги об'єднаних українсько-литовських сил над золотоординцями в битві біля річки Сині Води в 1362 р. до складу Литовського князівства відійшли Київщина, Черніговщина та Поділля. Приєднавши ці величезні території, Литва стала найбільшою державою в Європі і стала називатися Великим Литовським князівством [21];

2) етап «оруснення» литовських правителів (1362— 1385 рр.). На переконання А. І. Мельника, включивши колишні землі Київської Русі до складу своєї держави, литовські князі підпали під вплив більш високої політичної та духовної культури. Цей процес дехто з дослідників порівнює з приходом варягів на Русь, які поступово були асимільовані місцевим населенням. В цей час Литва діяла під гаслом «Ми старовини не чіпаємо, новини не вводимо». Литовська держава фактично формувалася за зразком Київської Русі. Залишився традиційний адміністративно-територіальний поділ на князівства та землі; збереглася стара система управління, у якій лише місцева князівська династія Рюриків поступилася литовській династії Гедиміновичів. Водночас місцеві князі зберігали свої володіння, активно запрошувалися на державну службу. Правовою основою Литовської держави стала «Руська правда», офіційною державною мовою залишилась «руська мова». Також литовці запозичили досвід Київської Русі у військовій організації, фортифікації, налагодженні податкової системи тощо. З огляду на це створювалася ілюзія продовження давньоруської держави [1];

3) етап втрати українськими землями залишків автономії (1385 – 1480 рр.). Він був обумовлений підписанням між Литвою та Польщею так званої Кревської унії 1385 р. Як зауважив А. І. Мельник, наприкінці XIV ст. Литва опинилася у скрутному зовнішньополітичному становищі – існування постійної військової загрози з боку Тевтонського ордену. Під тиском цих обставин ве-

ликий литовський князь Ягайло у 1385 р. підписав з Польщею Кревську унію, за якою Литва мала стати складовою частиною Польщі, прийняти католицизм як державну релігію. Унія скріплювалася на династичному рівні, оскільки Ягайло одружувався з польською королевою Ядвігою та проголошувався польським королем. Литовська та українська верхівка побачили в Кревській унії загрозу власній владі, тому щодо унії оформилася опозиція на чолі з братом Ягайла Вітовтом. Під тиском опозиції Польща змушена була у 1392 р. визнати за Литвою права широкої автономії. У внутрішньодержавних питаннях Литва залишилася суверенною, лише в зовнішній політиці вона змушена була діяти в контексті польських інтересів [1].

На думку А. І. Мельника, після підписання вищезазначеної унії Вітовт розпочинає політику ліквідації автономних прав окремих князівств. Його наступники продовжують цю політику, внаслідок чого українські князівства, починаючи з Волинського поступово втрачають права автономії. Вплив на литовсько-українські відносини мала також Городельська унія 1413 р., яка обмежувала участь православних у державному управлінні, завдяки чому зміцнювалися позиції католиків, що сприяло подальшому зближенню литовської та польської шляхти. У 1471 р. була ліквідована остання автономія Київського князівства. Місцеві князівські династії були усунуті від влади і замінені намісниками великого литовського князя [1];

4) етап посилення литовсько-московської боротьби за право об'єднання земель колишньої Київської Русі (1480—1569 рр.). Як вказує А. І. Мельник, наприкінці XV ст. у Литви в боротьбі за впливи на українські землі з'являється конкурент у боротьбі за сфери впливу на Русі в особі Московського князівства. Звільнившись у 1480 р. від Золотої Орди, Московське князівство стає центром об'єднання північноруських земель і проголошує себе продовжувачем традицій Київської Русі, захисником православ'я. На фоні непопулярної литовської політики в українських землях посилюються промосковські настрої. Зокрема, це виявляється у добровільному переході під владу Москви деяких князів зі своїми володіннями (Чернігово-Сіверські князі: Болевські, Воротин-

ські, Новосильські, Одоєвські, Шемячичі); в організації змов і повстань (1481 р. — змова Олельковича, Бельського та Гольшанського з метою вбивства короля Казимира, 1508 р. – антилитовське повстання М. Глинського на Київщині та Поліссі); втечах та переселеннях селян на територію Московщини. При цьому, на думку А. І. Мельника, постійна загроза з боку Москви, внутрішні суперечки серед шляхти, прагнення української шляхти здобути права, якими користувалися польські шляхтичі, стали причинами підписання в 1569 р. Люблінської унії між Литвою та Польщею [1].

Далі, за інтерпретацією А. І. Мельника та інших науковців, наступив наступний період – період Речі Посполитої, яку саме і ознаменувала Люблінська унія 1569 р. За умовами цієї унії Литва та Польща об'єднувалися в єдину державу – Річ Посполиту на чолі з монархом, обраним на спільному сеймі. Єдиний сейм і сенат мали збиратися у Варшаві. Об'єднана держава здійснювала зовнішньополітичні зносини, мала єдину грошову одиницю. Шляхта звільнялася від сплати торгових мит. Піддані обох держав мали рівне право володіти маєтками в обох частинах Речі Посполитої. Велике князівство Литовське зберігало автономію, маючи окремий уряд, адміністрацію, суд, закони, військо. Українські землі, які раніше належали литовцям, переходили під владу Польської корони. Отже, з підписанням Люблінської унії завершився Русько-литовський період і розпочалася доба Речі Посполитої [1; 2].

Висновки. Під час Литовсько-Польської доби на українських землях основні управлінські тенденції та джерела права цього періоду вплинули і на формування та розвиток інституту конституційно-правової відповідальності на українських землях. До таких особливостей досліджуваного виду відповідальності варто віднести:

1) поєднання централізації та децентралізації у сфері позитивної конституційно-правової відповідальності та реалізації державної політики між Великим князем литовським та місцевими князями у XIV ст. Як зазначає В. М. Іванов та ряд інших науковців, на чолі держави стояв Великий князь. Це був монарх, який

здобував княжий стіл на змішаній основі успадкування і вибору (вибір одного з синів Великого князя). Взаємини між Великим князем і місцевими князями мали васальний характер. Місцеві князі мали широку автономію у внутрішніх справах, але, на вимогу Великого князя, повинні були брати участь у воєнних походах зі своїм військом і платити данину (підданщину) [3, с. 102; 4, с. 46; 5, с. 62; 6, с. 97; 7, с. 84].

Отже, централізаційні тенденції відповідальності стосувалися Великого князя литовського і зводились до позитивної відповідальності за військово-оборонну сферу та загальнодержавні податки. Що ж стосувалось децентралізаційних засад відповідальності, то це була сфера місцевих князів, яка зводилась до широких внутрішніх повноважень на підконтрольних їм землях;

2) централізація владних повноважень та зростання ролі конституційно-правової відповідальності Великого князя на протязі XV ст. з одночасним звуженням обсягу повноважень та відповідальності місцевих князів. На думку В. М. Іванова та інших дослідників, за правління Вітовта і його наступників, у першій половині XV ст. місцеві князівства було перетворено на провінції єдиної держави, усунуто удільних князів, які з васалів Великого князя перетворилися на його слуг і поступово змішалися з верхівкою служилої знаті. Привілей 1434 р. остаточно закріпив втрату державницьких прав місцевих князів і перетворив їх на підданих Великого князя. Великий князь має широкі повноваження в питаннях внутрішньої та зовнішньої політики: оголошує війну, укладає мир, призначає й звільняє з посад вищих службових осіб; він – верховний головнокомандувач війська, розпорядник державного майна й коштів, а також – виконує функції вищого суду [3, с. 102 – 103; 8, с. 137; 9, с. 18; 10, р. 77-78; 11, р. 17];

3) перерозподіл засад позитивної конституційно-правової відповідальності на станово-представницьких засадах, пріоритет колегіальної (колективної) відповідальності над одноосібною. На думку В. М. Іванова, це проявлялось у тому, що наприкінці XV ст. століття розширилася компетенція панів-ради, яка формувалася з найвпливовіших васалів Великого князя (удільних князів, магнатів, бояр, панів, зокрема й українських, церковних ієрархів) і дія-

ла спочатку при ньому як дорадчий орган. Зокрема, за привілеєм 1492 р. найважливіші державні справи князь вирішував спільно з панами-радниками. Це стосувалося питань зовнішньої політики, видання й скасування законів, призначення та звільнення вищих урядовців, здійснення видатків із державної скарбниці, судових рішень. Збільшилася не тільки компетенція, а й кількісний склад панів-ради, який налічував уже 80 осіб. До особливо впливового становища панів-ради спричинили часті й довгі випадки перебування Великого князя поза межами держави (у Польщі, королем якої він одночасно був). Привілей 1506 р. ще більше зміцнив правове становище ради. Тепер, якщо думки панів-радників не збігалися з поглядами князя, останній повинен був підкоритися раді. За відсутності Великого князя рада мала керувати всією внутрішньою та зовнішньою політикою – з правом оголошувати війну включно. За прикладом Польщі з'явився новий колегіальний, більш представницький орган – Вальний (загальний) сейм. Спочатку так називали з'їзди феодалів, а також литовської, української та білоруської шляхти. У 1507 р., з приводу збирання коштів на війну з Росією, вперше відбувся сейм, у якому, крім магнатів і урядовців, брала участь шляхта. Литовський статут 1529 р. визнав Великий Вальний сейм як державний орган. Становлення сейму як представницького парламентського органу тривало до середини XVI ст. Якщо спочатку на сейми приїздили місцеві адміністратори-намісники з кількома шляхтичами, то з 1564 р. шляхта почала обирати на сейми по два представники від повіту. Крім обирання депутатів на повітових сеймиках вироблялася писана інструкція, положень якої депутати мали дотримуватись на сеймі. Пани-рада стала верхньою палатою сейму («лавою»), до другої палати «кола» входили представники шляхти. Компетенція сейму певною мірою наближалася до компетенції Великого князя і панів-радних. Сейму належало право ухвалювати державні податки (насамперед у разі їх збільшення), що можна вважати початком вітчизняної парламентської форми ухвалення державного бюджету. Ухвали сейму затверджувалися Великим князем у формі його «отказів» (відповідей) [12, с. 102 – 103; 35];

4) розширення повноважень та конституційно-правової відповідальності Сейму Речі Посполитої за законодавчу діяльність та міжнародні відносини з одночасним звуженням обсягу такої відповідальності щодо Короля Речі Посполитої за Люблінською унією 1569 р. [13; 14, с. 213 – 214].

1. Мельник А. І. *Історія України. Навчальний посібник*. К.: Центр учбової літератури, 2008. URL: <http://histua.com/knigi/istoriia-ukrainy-melnic/litovsko-polska-doba-ukrainskoi-istorii-xiv-persha>.
2. Люблінська унія та її наслідки для України. URL: <http://narodna.pravda.com.ua/history/4b1275f7b473e/>.
3. Іванов В. М. *Історія держави і права України: Підручник*. К.: МАУП, 2007. 552 с.
4. Гуревич А. *На праве страна строится... // Категории средневековой культуры*. М: Культура, 2002. 256 с.
5. *Литовская Метрика. 4-я книга записей*. Вильнюс, 2004. 196 с.
6. Малиновський І. *Стародавній державний лад східних слов'ян і його пізніші зміни*. К, 1929. 184 с.
7. Малиновский И. *Рада великих князей литовских в связи с боярской думой Древней России*. Томск, 1904. 109 с.
8. Пауткин А. *Характеристика личности в летописных княжеских нскроногах // Герменевтика древнерусской литературы*. Сб. 1. XI-XVI вв. М., 1989. 255 с.
9. Соловьев К. *Эволюция форм легитимации государственной власти в древней и средневековой Руси // Международный исторический журнал*. 2002. 45 с.
10. Ochmacski J. *Ruskie wzory organizacyjne w państwie litewskim XIV – XVI wieku // Dawna Litwa*. Olsztyn, 1986. S. 77-78.
11. Pirie D. P. A. *Constitutional Development 1180 – 1572*. London, 1995. P. 17.
12. *Державний лад українських земель у складі Великого князівства Литовського та роль аристократії у місцевому та державному житті провінцій*. URL: <https://naub.ua.edu.ua/2012/derzhavnyj-lad-ukrajinskyh-zemel-u-skladi-velykoho-knyazivstva-lytovskoho-ta-rol-arystokratiji-u-mistsevomu-ta-derzhavnomu-zhytti-provintsij/>.
13. *Українські землі під владою Речі Посполитої у другій половині XVI – першій половині XVII ст.* URL: <https://history.vn.ua/book/2010/33.html>.
14. Книш В. В. *Історичні аспекти конституційно-правової відповідальності на українських землях у 1917-1920 рр. // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України [текст]: Збірник*

наукових статей. Випуск 51. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. С. 213 – 221.

Книш В. В. Становлення та розвиток конституційно-правової відповідальності на українських землях у Литовсько-Польську добу

У статті досліджено особливості генезису та подальшого розвитку конституційно-правової відповідальності на українських землях у Литовсько-Польську добу. На авторське переконання, під час Литовсько-Польської доби на українських землях основні управлінські тенденції та джерела права цього періоду вплинули і на формування та розвиток інституту конституційно-правової відповідальності на українських землях. До таких особливостей досліджуваного виду відповідальності варто віднести цілу низку особливостей. Першою з них стало поєднання централізації та децентралізації у сфері позитивної конституційно-правової відповідальності та реалізації державної політики між Великим князем литовським та місцевими князями у XIV ст. При цьому, взаємини між Великим князем і місцевими князями мали васальний характер. Місцеві князі мали широку автономію у внутрішніх справах, але, на вимогу Великого князя, повинні були брати участь у воєнних походах зі своїм військом і платити данину. Отже, централізаційні тенденції відповідальності стосувалися Великого князя литовського і зводились до позитивної відповідальності за військово-оборонну сферу та загальнодержавні податки. Що ж стосувалось децентралізаційних засад відповідальності, то це була сфера місцевих князів, яка зводилась до широким внутрішнім повноважень на підконтрольних їм землях.

Другою суттєвою рисою стала централізація владних повноважень та зростання ролі конституційно-правової відповідальності Великого князя на протязі XV ст. з одночасним звуженням обсягу повноважень та відповідальності місцевих князів. Зокрема, Привілей 1434 р. остаточно закріпив втрату державницьких прав місцевих князів і перетворив їх на підданих Великого князя.

Третьою рисою став перерозподіл засад позитивної конституційно-правової відповідальності на станovo-представницьких засадах, пріоритет колегіальної (колективної) відповідальності над одноосібною. Це проявлялось у тому, що наприкінці XV ст. століття розширилася компетенція панів-ради, яка формувалася з найвпливовіших васалів Великого князя (удільних князів, магнатів, бояр, панів, зокрема й українських, церковних ієрархів) і діяла спочатку при ньому як дорадчий орган. Зокрема, за привілеєм 1492 р. найважливіші державні справи князь вирішував спільно з панами-радниками. Це стосувалося питань зовнішньої політики, видання й скасування законів, призначення та звільнення вищих урядовців, здійснення видатків із державної скарбниці, судових рішень. Привілей 1506 р. ще більше зміцнив правове становище ради. Тепер, якщо думки панів-радників не збігалися з поглядами князя, останній повинен був підкоритися раді. За відсутності Великого князя рада мала керувати всією внутрішньою та зовнішньою політикою – з правом оголошувати війну включно. Литовський статут 1529 р. визнав Великий Вальний сейм як державний орган. Становлен-

ня сейму, як представницького парламентського органу, тривало до середини XVI ст. Якщо спочатку на сейми приїздили місцеві адміністратори-намісники з кількома шляхтичами, то з 1564 р. шляхта почала обирати на сейми по два представники від повіту.

Четвертою рисою досліджуваного періоду стало розширення повноважень та конституційно-правової відповідальності Сейму Речі Посполитої за законодавчу діяльність та міжнародні відносини з одночасним звуженням обсягу такої відповідальності щодо Короля Речі Посполитої за Люблінською унією 1569 р.

Ключові слова: Литовсько-Польська держава, Річ Посполита, правова система Литовсько-Польської держави, правова система Речі Посполитої, відповідальність, соціальна відповідальність, соціально-правова відповідальність, юридична відповідальність, конституційно-правова відповідальність, конституційно-правова відповідальність державних органів.

Knysz V. V. Formation and development of constitutional and legal responsibility in the Ukrainian lands in the Lithuanian-Polish period

The article examines the peculiarities of the genesis and further development of constitutional and legal responsibility in the Ukrainian lands in the Lithuanian-Polish era. The author's conviction that during the Lithuanian-Polish period in the Ukrainian lands the main administrative tendencies and sources of law of this period influenced the formation and development of the institution of constitutional and legal responsibility in the Ukrainian lands. To such features of the investigated type of responsibility, it is necessary to carry a number of features. The first of them was a combination of centralization and decentralization in the field of positive constitutional and legal responsibility and the implementation of state policy between the Grand Duke of Lithuania and local princes in the fourteenth century. In this case, the relationship between the Grand Duke and local princes were vassal. Local princes had broad autonomy in internal affairs, but, at the request of the Grand Duke, had to participate in military campaigns with his army and pay tribute. Thus, the centralizing tendencies of responsibility concerned the Grand Duke of Lithuania and were reduced to positive responsibility for the military-defence sphere and national taxes. As for the decentralization principles of responsibility, it was the sphere of local princes, which was reduced to broad internal powers in the lands under their control.

The second significant feature was the centralization of power and the growing role of constitutional and legal responsibility of the Grand Duke during the fifteenth century with a simultaneous narrowing of the powers and responsibilities of local princes. In particular, the Privilege of 1434 finally consolidated the loss of state rights of local princes and turned them into subjects of the Grand Duke.

The third feature was the redistribution of the principles of positive constitutional and legal responsibility based on caste-representative principles, the priority of collegial (collective) responsibility over individual. This was manifested in the fact that at the end of the fifteenth century. Century expanded the competence of the lords of the council, which was formed of the most influential vassals of the Grand Duke (princes, magnates, boyars, lords, including Ukrainian, church hierarchs) and acted

initially as an advisory body. In particular, under the privilege of 1492, the prince decided the most important state affairs together with the gentlemen-advisers. This included issues of foreign policy, the issuance and repeal of laws, the appointment and dismissal of senior government officials, the implementation of expenditures from the state treasury, court decisions. The privilege of 1506 further strengthened the legal position of the council. Now, if the opinions of the gentlemen-advisers did not coincide with the views of the prince, the latter had to obey the council. In the absence of the Grand Duke, the council was to govern all domestic and foreign policy - with the right to declare war, inclusive. The Lithuanian Statute of 1529 recognized the Great Free Seimas as a state body. The formation of the Seimas, as a representative parliamentary body, lasted until the middle of the sixteenth century. If at first local administrators-governors with several nobles came to the Diet, then from 1564 the nobility began to elect two representatives from the county to the Diet.

The fourth feature of the period under study was the expansion of powers and constitutional liability of the Seim of the Commonwealth for legislative activities and international relations, while reducing the scope of such responsibility for the King of the Commonwealth under the Union of Lublin in 1569.

Key words: Lithuanian-Polish state, Rzecz Pospolita, legal system of the Lithuanian-Polish state, legal system of the Rzecz Pospolita, responsibility, social responsibility, social and legal responsibility, legal responsibility, constitutional and legal responsibility, constitutional and legal responsibility of state bodies.

Присташ Л.Т.

УКРАЇНСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО У ГАЛИЦЬКОМУ КРАЙОВОМУ СЕЙМІ: ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА ПОВНОВАЖЕННЯ

УДК 342 «19»

Парламентська діяльність українських виборних представників була представлена у трьох інституціях - у загальнодержавному рейхсраті у Відні та у крайових Галицькому і Буковинському сеймах - і була невід'ємною частиною їх громадського та політичного життя [1, с. 3-4]. Ці інституції стали для українців важливим етапом політичної діяльності, сприяли формуванню громадянського суспільства, розвитку інституту парламентаризму та традицій державотворення.

Депутати-українці у парламенті працювали задля вирішення як поточних, так і перспективних завдань, досягнення стратегічної мети: автономії, а згодом - і незалежності українських земель.